

***De Nakba - 70 jaar spanning en conflict
tussen Israël en Palestina***

INHOUDSOPGAVE

- 02 **Ten geleide**
Annemarie Gielen
- 03 **70 jaar spanning en conflict tussen Israël en Palestina – Van herdenken naar een rechtvaardige oplossing?**
Paul Lansu
- 05 **Over UNRWA – Hoe lang nog?**
Frans Daems
- 08 **Jeruzalem: de stad waar de vrede ver weg is**
Pieter Dronkers
- 10 **De Nakba duurt voort**
Rania Giacaman Murra
- 11 **“Overal zijn er mensen die het beste voor elkaar wensen”**
Annemarie Gielen in gesprek met Majd Khalifeh
- 14 **Hoe ziet de toekomst eruit voor christenen in het Heilige Land?**
Paul Lansu
- 16 **Colofon**

TEN GELEIDE

Met dit dossier duiken we de geschiedenis in van een conflict, waarvan een oplossing na 70 jaar nog steeds niet in zicht komt: het conflict tussen Joden en Palestijnen, dat zich afspeelt op een relatief smalle landstrook aan de Middellandse Zee. Aan de ene kant is er de overlevingsdrang van het Joodse volk, dat zich na eeuwen van vervolging vestigde in het gebied dat Palestina heette; aan de andere kant het verlangen van de Palestijnen die er woonden om hun thuis te mogen behouden. Toen David Ben-Gurion op 14 mei 1948 de onafhankelijke staat Israël uitriep, was dat een heuglijk feit voor de een, een ramp voor de ander. Ca. 750.000 Palestijnen vluchtten weg rond 15 mei 1948. 70 jaar later zijn zij (en hun nakomelingen) nog steeds ontheemd. De sleutel en eigendomspapieren van hun huis bleven in vele gevallen in hun bezit, maar de kans op terugkeer slook met de dag en lijkt vandaag gewoonweg onbestaande. De catastrofe van 1948, in het Arabisch ‘al-Nakba’, leeft voort in de Palestijnse vluchtelingenkampen en in de door Israël bezette Palestijnse Gebieden.

Naast duiding bij de gebeurtenissen van 1948 biedt dit dossier verhalen van mensen die de ‘Nakba’ vandaag ondervinden. Rania Giacaman Murra woont in Bethlehem, Majd Khalifeh in Brussel en Pieter Dronkers schrijft over Tala, die hij ontmoette in een café in Jeruzalem. We vroegen ook aan verschillende Joodse mensen naar hun ervaringen, maar uiteindelijk resulteerde dat niet in geschreven bijdragen.

Deze mensen koesteren allen hoop, want hoop doet leven. Maar hun lot ligt niet alleen in eigen handen. Zij zien hoe boven hun hoofden beslissingen worden genomen. Zullen deze beslissingen vrede en stabiliteit brengen? Of komt er nieuw onrecht op hen af?

Zoals Majd Khalifeh het stelt op het einde van zijn interview: overal zijn er mensen die het beste voor elkaar wensen. Door haat en muren komen mensen niet meer tot contact. Het is aan ons om dialoog mee mogelijk te maken en vertrouwen te herstellen, opdat er perspectief komt op vrede. Wij danken daarom allen die op een of andere manier hun steentje hebben bijgedragen aan dit dossier.

Annemarie Gielen

Coverbeeld:

Zicht op de Ma'ale Levona-nederzetting nabij Nablus. Op de achtergrond ligt het dorpje Al-Luban ash-Sharqiya.
Foto: Nidal Elwan/Creative Commons

Op 15 mei 2018 vinden in verschillende Belgische steden en gemeenten stiltecirkels plaats uit solidariteit met de Palestijnen die de ‘Nakba’ herdenken. Tijdens de stille herdenking worden de dorpen, van waaruit honderdduizenden Palestijnen in 1948 de vlucht namen of werden verjaagd, in herinnering gebracht. De stiltecirkels duren één uur, van 12 tot 13 u.
Voor meer informatie: www.paxchristi.be/stiltecirkels-nakba

De Israëlische ngo Zochrot, die de brede Joodse samenleving wil sensibiliseren voor de Nakba en het lot van de Palestijnen, brengt op haar website <http://zochrot.org/> de ‘verdwenen’ dorpen in kaart. Zochrot is een partner van Broederlijk Delen.

70 JAAR SPANNING EN CONFLICT TUSSEN ISRAËL EN PALESTINA

Fr. Paul Lansu

Van herdenken naar een rechtvaardige oplossing?

Zeventig jaar geleden werd de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens¹ aangenomen. In dat historische jaar – 1948 – zagen we ook de geboorte van de staat Israël en vonden de tragische gebeurtenissen plaats waaraan de Palestijnen refereren als de ‘Nakba’.

Israël is wereldwijd het enige land met een Joodse meerderheid. Dat is uniek. Zo'n 75% van de 8,7 miljoen inwoners is Joods; de overige 25% bestaat grotendeels uit Palestijnse Arabieren – waarvan de meerderheid soennitische moslims zijn – maar ook uit christenen en druzen, die in Palestina woonden voor de oprichting van Israël in 1948.

Data, diep in het geheugen van beide volkeren

Op 14 mei 1948 riep David Ben-Gurion de onafhankelijke staat Israël uit, een blijde gebeurtenis die elk jaar wordt gevierd. Voor de Palestijnen begon toen echter de catastrofe, de Nakba. Voor hen betekende dat de verdrijving van hun volk, waarbij 440 Palestijnse dorpen werden verwoest en ca. 750.000 Palestijnen moesten vluchten. Tot op de dag van vandaag hebben veel Palestijnse vluchtelingen nog de sleutels van de huizen die ze moesten verlaten. Ook zij herdenken deze dag elk jaar, met vlaggen en sleutels, in de hoop ooit terug te kunnen keren. Hun herdenking vindt een dag later plaats: op 15 mei. Op 15 mei 2018 is het dus ook 70 jaar geleden dat de Palestijnen uit hun huizen zijn verdreven.

Het idee van een Joods thuisland – mede aangewakkerd door antisemitische pogroms in Rusland en Centraal- en Oost-Europa – werd als eerste gepopulariseerd door de in Boedapest geboren Theodor Herzl, die als voorzitter van het eerste Zionistische Congres in 1897 in Bazel gekozen was. Een dag voor zijn dood in 1904 zei hij: “Groet Palestina van me. Ik heb het bloed in mijn hart voor mijn volk gegeven.”

Na de Eerste Wereldoorlog nam Groot-Brittannië de leiding over in Palestina. Het Britse gezag werd in 1923 geformaliseerd toen de Volkenbond een mandaat uitgaf voor Brits zeggenschap in het zuidelijke deel van wat vroeger Ottomaans-Syrië was. Het Britse mandaat voor Palestina creëerde twee protectoraten die beide op 14 mei 1948 zouden verlopen. Het ene protectoraat gold voor Palestina, in een poging om de belofte te vervullen van de Britse minister van Buitenlandse Zaken Arthur James Balfour in 1917 voor de “oprichting van een nationaal thuis voor het Joodse volk in Palestina”. Het tweede protectoraat besloeg

het gebied Transjordanië, dat vanaf 1923 semi-autonoom werd geregeerd door prins Abdullah I. Dit mandaatgebied werd al in 1946 onafhankelijk.

Er volgde een periode van toenemende onrust. Joden bleven zich in Palestina vestigen, ook toen Palestijnse Arabieren een eigen onafhankelijke staat eisten. De situatie leidde tot sporadisch geweld, waarbij Arabieren geweld tegen Joodse kolonisten gebruikten en zionisten zich tegen inspanningen van de Britse overheid verzetten om Joodse immigratie in te perken. Toen de horror van de Shoah – de Holocaust – eenmaal bekend werd, kreeg het Britse beleid om de immigratie van Joodse vluchtelingen in Palestina tegen te gaan met wijdverbreid verzet te maken. Dissidente zionistische groeperingen pleegden aanvallen op Britse strijdkrachten en beambten.

Verdelingsplan voor Palestina

Groot-Brittannië droeg het probleem over aan de pas opgerichte Verenigde Naties (VN), die een plan ontwikkelden om Palestina in Joodse en Arabische staten te verdelen, met Jeruzalem onder controle van de VN. De Algemene Vergadering van de VN, die op dat moment 57 landen telde, stemde op 28 november 1947 over resolutie 181, waarin de verdeling van Palestina bestond in een onafhankelijke Joodse staat (55% van het land) en een onafhankelijke Arabische staat (44%), met Jeruzalem (1%) onder internationaal beheer. In deze resolutie staat ook dat Jeruzalem de dubbele hoofdstad van zowel Israël (West) als van een Arabische/ Palestijnse staat (Oost) moet zijn en dat het de Eeuwige Stad zal zijn voor de drie monotheïstische religies, met vrije toegang tot de religieuze plekken in de Oude Stad voor alle gelovigen.

De Arabische Liga hekelde het plan, ook namens de Palestijnse Arabieren. Op de dag dat het mandaat zou verlopen – 14 mei 1948 – verklaarde David Ben-Gurion, het hoofd van de Zionistische Wereldorganisatie en voorzitter van de Jewish Agency for Palestine, eenzijdig “de oprichting van een Joodse staat in *Eretz Israel* die als de staat Israël bekend zal zijn.”

Op 15 mei 1948 vielen de Arabische buurlanden (Egypte, Syrië, Transjordanië en Irak) de Israëli's aan. Het kostte een jaar om tot een wapenstilstand te kunnen komen. Transjordanië (dat zich in 1950 Jordanië noemde) annexeerde de Westelijke Jordaanoever, inclusief Oost-Jeruzalem. Egypte bracht de Gazastrook onder zijn controle. Tijdens een periode van korte rust zocht en verkreeg Israël toegang tot de Verenigde Naties. Een groot aantal staten weigerde echter Israëls bestaansrecht te erkennen. Tot op heden zijn er meer dan 30 VN-lidstaten die de staat Israël niet erkennen.

Zo'n 750.000 Palestijnen vluchtten of werden verdreven in die periode. Zij zochten een onderkomen in de omliggende landen. 35% van de vluchtelingen uit 1948 was christelijk. De Arabisch-Israëliëse Oorlog leidde er bovendien toe dat zo'n 700.000 Joden vanuit Arabische landen zoals Irak naar Israël vertrokken; landen waar hun families eeuwen gewoond hebben.

1 <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/index.html>

Beide volkeren bestaan!

De droom van een eigen staat voor het Joodse volk kreeg gestalte met het ontstaan van een eigen staat Israël in 1948: de toetreding tot de VN bood de bevolking bescherming en de garantie op territoriale integriteit onder internationaal recht. Palestina riep bij monde van de Palestijnse Nationale Raad op 15 november 1988 zijn onafhankelijke staat uit. 136 VN-lidstaten hebben de Palestijnse staat erkend.

70 jaar zijn Palestijnen op de vlucht

70 jaar of zowat 4 generaties later blijft de situatie van de Palestijnse vluchtelingen een ernstig probleem. De langsturende vluchtelingensituatie ter wereld lijkt elke dag uitzichtlozer te worden. Vooruitzichten op een eerlijke en duurzame oplossing voor de benarde positie van de gevluchte Palestijnen lijken nog even ver verwijderd als toen.

De Palestijnse vluchtelingen leven in een 60-tal kampen verspreid over de Westelijke Jordaanoever, Gaza, Jordanië, Syrië en Libanon. Velen hebben bovendien het Midden-Oosten verlaten en leven in de VS, Europa, Centraal- en Zuid-Amerika, Australië en Canada. Zij blijven oproepen tot een 'recht op terugkeer'. Het vluchtelingenprobleem is een slijtzwam in de relaties tussen Israël en Palestina. Elk vredesvoorstel strandt op dit dilemma. Het lijkt onoverkomelijk. Een permanente oplossing voor deze mensen is dringend nodig.

De United Nations Relief and Works Agency for Palestinian Refugees (UNRWA) begon zijn werkzaamheden in 1950, toen het VN-agentschap probeerde een antwoord te bieden op de behoeften van zo'n 750.000 Palestijnse vluchtelingen. Bedoeling was om tijdelijk te functioneren en snel tot een oplossing te komen. Op dit moment komen nog altijd zo'n 5 miljoen Palestijnse vluchtelingen in aanmerking voor diensten van de UNRWA. De meerderheid van de Palestijnse vluchtelingen in bezet Palestijns gebied en in Syrië zijn van de UNRWA afhankelijk voor levensnoodzakelijke hulp: eten, water, onderdak en medische zorg.

Recent wordt de UNRWA steeds vaker geconfronteerd met oproepen tot ontmanteling. De Amerikaanse overheid besliste haar geplande bijdragen terug te schroeven. Zowel voor de

vluchtelingen, als voor de stabiliteit van hun gastlanden en de regio in zijn geheel zou het catastrofaal zijn wanneer de UNRWA zijn diensten voor een al kwetsbare en gemarginaliseerde bevolking niet meer zou kunnen realiseren. De Algemene Vergadering van de VN blijft de UNRWA ondersteunen en blijft oproepen tot financiële bijdragen. De leefomstandigheden van de vluchtelingen moeten verbeterd worden. (zie ook: *UNRWA – hoe lang nog?* op p. 5)

Geleerde lessen

Het Britse mandaat in Palestina eindigde in mei 1948 voordat het gebied vreedzaam verdeeld kon worden. Dat leidde tot een eenzijdige verklaring van onafhankelijkheid door Israël en een tot op heden onopgelost conflict in de regio.

Eén van de lessen die men uit deze geschiedenis kan trekken, is dat het Britse mandaat geen duidelijk plan had voor het besturen van het gebied. Palestina kwam terecht in een grote wettelijke en politieke leemte, een gebied waarin de soevereiniteitsketting was verbroken. De kort daarvoor opgerichte Verenigde Naties hadden geen controle over de gebeurtenissen.

Dat een nationaal thuis voor het Joodse volk (dat zionisten als hun toekomstige staat beschouwden) haast onmogelijk te verenigen viel met de rechten van de bestaande Arabische bevolking van wat toen Palestina werd genoemd, is een andere les, waar in 1948 gemakshalve overheen is gekeken.

Concluderend stellen we vast dat Israël zich voortdurend in een staat van daadwerkelijke of dreigende oorlog bevindt sinds het land door David Ben-Gurion onafhankelijk is verklaard. Arabieren in het algemeen en Palestijnen in het bijzonder voelen dit aan als een verschrikkelijke onrechtvaardigheid. Vandaar ook het feit dat zij de oprichting van Israël in 1948 als 'al-nakba' – de catastrofe – ervaren.

Conclusie

Vrede in Israël en Palestina is onlosmakelijk met internationale vrede verbonden. Het conflict beïnvloedt de stabiliteit en veiligheid in het Midden-Oosten en in andere regio's.

Een rechtvaardige oplossing begint met de erkenning van zowel Israël als Palestina als twee onafhankelijke staten, van Jeruzalem als beider hoofdstad en als de Heilige Stad voor de drie monotheïstische religies. Dat houdt uiteraard ook het einde in van meer dan 50 jaar bezetting. Een echt vredesproces kan pas van start gaan als alle basisrechten van de twee volkeren – inclusief veiligheid – gerespecteerd worden.

Het vredesproces in Israël en Palestina is op dit moment op sterven na dood. Een nieuw vredesproces moet op gang gebracht worden. De Verenigde Naties, en wellicht ook stille diplomatie door een aantal derde landen, moeten initiatief nemen.

Paul Lansu is Senior Policy Advisor bij Pax Christi International. Hij reist geregeld naar Israël en Palestina, onder meer in het kader van de Wereldraad van Kerken.

Foto: UNRWA

OVER UNRWA – HOE LANG NOG?

Frans Daems

De Nakba

Door de acties van Joodse milities en van het Israëliëse leger in de periode vóór en rond de uitroeping van de Israëliëse onafhankelijkheid op 14 mei 1948, en door de daaropvolgende oorlog tussen de nieuwe staat Israël en enkele omringende Arabische landen zijn zowat 750.000 Palestijnen uit hun woning, stad of dorp gevlucht of verdreven. Dit staat bekend als de Nakba ('catastrofe'). De vluchtelingen kwamen terecht in Gaza en de Palestijnse Westoever, maar grote aantallen van hen belandden in de omringende landen, vooral in Libanon, Syrië, Jordanië en Egypte.

Palestijnen uit een vluchtelingenkamp in Gaza vluchten via het strand naar boten die in dieper water liggen. Foto: Hrant Nakashian, 1949/UNRWA

Hoewel de Verenigde Naties (VN) in Resolutie 194 van 11 december 1948 stelden dat de vluchtelingen die met hun (Israëliëse) burens in vrede wilden leven, zo snel mogelijk moesten kunnen terugkeren, mochten zij na de vijandelijkheden niet meer huiswaarts keren. Resolutie 194 vormt de basis voor de Palestijnse eis van recht op terugkeer. De resolutie stelde ook dat zij op grond van het internationaal recht door de verantwoordelijke regeringen of autoriteiten gecompenseerd moesten worden voor de geleden schade of het verlies van eigendom. Dat alles is niet gebeurd. Israël liet de vluchtelingen niet terugkeren en nam de woningen en gronden van de 'afwezigen' bij wet in beslag. Het zag er dus naar uit dat het vluchtelingenprobleem op korte termijn niet opgelost zou worden en dat er dringend maatregelen voor de leniging van hun noden genomen moesten worden.

Oprichting van UNRWA

Daarom richtte de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 8 december 1949 met Resolutie 302 de UNRWA op,

die op 1 mei 1950 operationeel werd. België maakt al sinds 1953 deel uit van de adviescommissie die de commissaris-generaal bijstaat in de uitoefening van het mandaat van UNRWA.

Letterlijk staat de naam UNRWA voor *United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East*. Het 'agentschap van de Verenigde Naties voor opvangen en werkprogramma's voor de Palestijnse vluchtelingen' was oorspronkelijk bedoeld als een tijdelijk instrument. In afwachting van een rechtvaardige oplossing voor de Palestijnse vluchtelingen verlengde de Algemene Vergadering van de VN echter herhaaldelijk het mandaat van het agentschap wegens "de noodzaak om voort te werken" en wegens "het belang van zijn ongehinderde werking en zijn verlening van diensten voor het welzijn en de menselijke ontwikkeling van de Palestijnse vluchtelingen, en voor de stabiliteit in de regio." Het huidige mandaat loopt tot 30 juni 2020. UNRWA heeft geen rol te spelen in de oplossing van het in 1948 ontstane Palestijns probleem. Als agentschap van de VN moet het immers strikt neutraal zijn. Zijn opdracht betreft alleen de ondersteuning van de vluchtelingen. UNRWA werkt wel samen met andere VN-organisaties zoals de Unesco, de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), Unicef, UN-Habitat (United Nations Human Settlements Programme, voor bevordering van sociale en duurzame stedenbouw), OCHA (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs), en voorts ook met de Wereldbank en tal van niet-gouvernementele organisaties. UNRWA heeft een vertegenwoordiging op verschillende plaatsen die belangrijk zijn voor zijn activiteiten, onder meer in Washington en in Brussel. In Brussel worden de contacten onderhouden met de Europese Unie, die een belangrijk aandeel heeft in de financiering van scholen, gezondheidsvoorzieningen, sociale diensten e.d. voor de Palestijnse vluchtelingen.

Wie is vluchteling?

UNRWA beschouwt als vluchteling: de mensen die tussen 1 juni 1946 en 15 mei 1948 in het voormalige Britse mandaatgebied Palestina woonden en die als gevolg van het conflict van 1948 hun woning en bestaansmiddelen kwijtraakten. In principe betrof dat zowel Arabisch-Palestijnse als Joods-Palestijnse vluchtelingen, maar in de feiten gaat het uitsluitend om de Arabisch-Palestijnse, kortweg de Palestijnse. De nakomelingen van de mannelijke Palestijnse vluchtelingen, en hun wettelijk geadopteerde kinderen, kunnen ook als vluchteling geregistreerd worden. Dat ook de nakomelingen als vluchteling erkend kunnen worden, wordt verklaard doordat zij de rechten van hun ouders over hebben geërfd. Daarbij wordt het principe toegepast dat er voor de vluchtelingen gezorgd wordt zolang zij zich in een politiek onopgeloste benarde toestand bevinden, zoals bijvoorbeeld het geval is met de Afgaanse vluchtelingen in Pakistan in de jaren 1980. Ook hebben de omringende landen – vooral uit eigenbelang – systematisch geweigerd de Palestijnse vluchtelingen structureel in hun land te integreren.

Na de Zesdaagse Oorlog van 1967 kwamen er in de opdracht van UNRWA nog eens 300.000 ontheemden en tien vluchtelingenkampen bij. Door de Israëliëse invasie in Libanon in 1982 en de daarmee gepaard gaande vijandelijkheden

nam het aantal ontheemden nogmaals toe. De Syrische crisis, die al zeven jaar aansleept, verergerde de situatie van honderdduizenden vluchtelingen nog meer. Voor de Syrische crisis waren er in Syrië 560.000 Palestijnse vluchtelingen. Velen van hen verbleven in een van de tien officiële en drie onofficiële kampen. 120.000 Palestijnse vluchtelingen trokken als gevolg van de oorlog weg uit Syrië, en vluchtten onder meer naar Libanon en Jordanië. Binnen Syrië zijn er 254.000 intern ontheemden; 56.600 van hen zitten klem in moeilijk bereikbare of ontoegankelijke locaties. Niettemin heeft UNRWA voor al deze mensen een noodprogramma lopen.

Vandaag, in 2018, tellen de VN zowat 5,15 miljoen officieel geregistreerde Palestijnse vluchtelingen die onder de bescherming van UNRWA vallen. Ongeveer een derde van hen, 1,63 miljoen, leeft in 59 erkende vluchtelingenkampen in Libanon (denk aan Sabra en Shatila), Syrië (onder meer Yarmouk nabij Damascus, een kamp met 150.000 bewoners die uitgehongerd werden in de Syrische crisis), Jordanië, de Gazastrook, de Westoever (met inbegrip van Oost-Jeruzalem). Twee derde van de geregistreerde vluchtelingen leeft in en rond de steden en dorpen in de omgeving van die kampen.

Mandaat van UNRWA

Als gevolg van de ontwikkelingen in de regio, het uitblijven van een oplossing, en de groeiende noden van de vluchtelingen, is het mandaat van UNRWA in de loop van de jaren geregeld bijgesteld, aangepast en uitgebreid. Het agentschap biedt nu een brede waaier aan humanitaire, beschermende, hulpverlenende en ontwikkelingsgerichte activiteiten, gericht op middelen van bestaan, gezondheidszorg en hygiëne, onderwijs, beroepsvorming, ondersteuning van ondernemerschap, promotie van de mensenrechten en het humanitair recht.

UNRWA richtte de vluchtelingenkampen op, en zorgt waar mogelijk voor verbetering of renovatie van de infrastructuur, maar bestuurt de kampen zelf niet. De oorspronkelijke tentenkampen waarin de vluchtelingen werden opgevangen, zijn in de loop van de tijd vervangen door stenen huisjes, die noodgedwongen meer en meer opeengestapeld raakten in een wirwar van nauwe steegjes. De kampen zijn sterk overbevolkt, de levensvoorwaarden zijn er ondermaats en vaak levensbedreigend. De meeste voorzieningen van UNRWA, zoals scholen en gezondheidscentra, bevinden zich in de kampen, maar ze zijn ook toegankelijk voor de vluchtelingen uit de omgeving.

Dankzij UNRWA genieten vandaag zo'n 525.000 kinderen onderwijs in 677 basisscholen in de vijf hierboven genoemde gebieden en acht secundaire scholen in Libanon. Bovendien zijn er acht centra voor beroepsvorming voor 7.000 vluchtelingen, en volgen 2.100 studenten les in twee onderwijsfaculteiten en lerarenopleidingen. Het agentschap biedt inhaallessen en programma's aan, en voor kinderen die niet naar school kunnen, worden materialen voor zelfstudie en educatieve televisieprogramma's ontwikkeld. Het gezondheidsprogramma zorgt ervoor dat zowat 3,1 miljoen vluchtelingen toegang hebben tot medische zorgen, mede dankzij een aantal door

UNRWA opgerichte en onderhouden ziekenhuizen of medische centra.

Om duurzame inkomensverwerving voor vluchtelingen mogelijk te maken verleent UNRWA microkredieten aan ondernemers, vooral vrouwen en jonge mensen. Tot nog toe gaat het om meer dan 430.000 microleningen voor bijna 500.000 dollar (ca. 406.000 euro).

Een andere opdracht van UNRWA vormt de bescherming van de Palestijnse vluchtelingen conform het internationaal recht in een situatie van toenemende conflicten en ontheemding, zowel in de bezette Palestijnse Gebieden als de omliggende landen (o.m. Syrië en Libanon). Het gaat hierbij evenzeer om het genieten van hun fundamentele mensenrechten als om het ondergaan van geweld, met name door vrouwen en kinderen.

Moeilijkheden

UNRWA ondervindt in zijn humanitair werk tal van moeilijkheden, afhankelijk van de situatie van het land waar de vluchtelingen zich bevinden. We noemen er enkele. In Gaza steken de aanhoudende Israëlische blokkade en de gevolgen van dien voor de bevolking, en de Egyptische beperkingen aan de grens met Egypte stokken in de wielen. In de Westoever wordt het werk van UNRWA bemoeilijkt door de Israëlische bezetting van delen van die Westoever, door het toenemende aantal Israëlische nederzettingen, door de installatie van drie verschillende bestuurlijke 'zones' (Oslo II-akkoorden), de verwoesting van woningen en structuren door Israël, en de beperking van watertoevoer en elektriciteit, eveneens door Israël. In Libanon kunnen de vluchtelingen moeilijk aan het werk en kunnen ze geen huis of grond verwerven, in Jordanië verkeren ze in een scherpe economische achterstand, en in Syrië zijn er de desastreuze gevolgen van zeven jaar oorlog.

Ook krijgt UNRWA geregeld kritiek op zijn werk. Zo zou UNRWA door zijn activiteiten het Israëlisch-Palestijns conflict doen voortduren. Het is nochtans nogal evident dat het conflict in wezen voortduurt zolang de betrokken partijen, gesteund of aangemoedigd door andere landen, niet tot een oplossing komen. (zie ook p. 13)

De op de mensenrechten gebaseerde uitgangspunten van UNRWA botsen inzake onderwijs soms met de ideologie van Hamas in Gaza, zeker waar het in de gebruikte schoolboeken gaat over gendergelijkheid, de Holocaust of de staat Israël. UNRWA ziet er echter op toe dat het in zijn onderwijsactiviteiten conform blijft met de universele waarden en beginselen van de Verenigde Naties. Vanuit Israël komt dan weer de kritiek dat er onder de 30.000 Palestijnse medewerkers van UNRWA ook mensen zouden zitten met sympathie voor Hamas, iets wat praktisch onmogelijk uit te sluiten valt.

Tijdens de drie recente Gazaoorlogen wreef Israël UNRWA aan dat terroristen zich met opzet schuilhielden in zijn scholen of klinieken; een verwijt dat door UNRWA werd ontkracht.

Een van de vaak herhaalde punten van kritiek door Israël is het feit dat UNRWA de nakomelingen van de vluchtelingen uit

1948 blijft steunen, en daardoor het vluchtelingenprobleem mee in stand houdt. Volgens Israël zijn er van die vluchtelingen vandaag nauwelijks nog 30.000 in leven. Volgens David Horowitz, Israëliisch journalist en oprichter van de veelgelezen nieuwssite The Times of Israel, zouden Israëliische functionarissen in stilte stellen dat UNRWA het best opgedoekt wordt en de speciale status van de Palestijnse vluchtelingen wordt opgeheven. Zij beschouwen het VN-agentschap als een doorgeefluik voor een Palestijns betoog dat fundamenteel intolerant is tegenover het bestaan van Israël, en dat een niet-aflatend eenzijdige, emotionele en problematische boodschap de wereld instuurt, die impliciet anti-Israëliisch is.

Volgens de Jerusalem Post van 17 januari 2018 verklaarde de Israëliische ambassadeur bij de VN onlangs: "UNRWA heeft herhaaldelijk bewezen een agentschap te zijn dat de humanitaire hulp van de internationale gemeenschap misbruikt en in plaats daarvan de anti-Israël-propaganda ondersteunt." Ondanks al die kritiek laat Israël UNRWA niettemin graag toe zijn werk te doen, zodat het in de bezette gebieden zelf die humanitaire ondersteuning niet hoeft te bieden.

De regering-Trump is UNRWA evenmin gunstig gezind. Sprekend is het feit dat UNRWA, ondanks zijn verantwoordelijkheid voor de internationale humanitaire hulp in Gaza, niet uitgenodigd werd op een brainstormingsessie in het Witte Huis in maart van dit jaar over de vreselijke humanitaire situatie in de Gazastrook. De Amerikaanse speciaal verantwoordelijke voor internationale onderhandelingen Jason Greenblatt en senior-adviseur voor het Israëlbeleid Jared Kushner, Trumps schoonzoon, zouden er samen met de top van de Nationale Veiligheidsraad specifieke voorstellen doen om de Gazaanse bevolking te helpen.

Financiering

Ondertussen ondervindt UNRWA grote problemen door de ontoereikende financiële middelen. De financiering van het agentschap gebeurt slechts in zeer beperkte mate door andere

VN-agentschappen. De werking steunt financieel vooral op de vrijwillige bijdragen van de Verenigde Staten, de Europese Commissie en enkele Europese landen (samen 42% van het UNRWA-budget), en daarnaast op bijdragen van een aantal andere landen in de wereld. Volgens de verklaring van UNRWA-commissaris-generaal Pierre Krähenbühl van 17 januari 2018 zou de Amerikaanse bijdrage van 360 miljoen dollar (ca. 292 miljoen euro) in 2017 onder president Trump verminderen tot 60 miljoen dollar in 2018. België en Nederland beslisten ter compensatie extra middelen – resp. 23,3 miljoen dollar (19 miljoen euro) en 15 miljoen dollar (12,1 miljoen euro) – toe te kennen. Ook andere landen willen bijspringen; Japan bijvoorbeeld besliste in maart 2018 23,5 miljoen dollar (ca. 19 miljoen euro) voor UNRWA te zullen uittrekken. Die bijdragen zijn broodnodig, want voor 2018 wordt er een tekort van 446 miljoen dollar (362 miljoen euro) verwacht. Als daar geen oplossing voor gevonden wordt, dreigt de scholing van 525.000 kinderen en van studenten in het hoger onderwijs in het gedrang te komen. Bovendien komt dan ook de vaccinatie dit jaar van 180.000 kinderen, 9 miljoen patiënttraadplegingen, geldelijke of voedselhulp aan 1,7 miljoen Palestijnse vluchtelingen, met name in Gaza maar ook in Syrië, in gevaar.

De noodsituatie door de Syrische crisis vergt nog eens extra middelen die er momenteel absoluut onvoldoende zijn. Zo beschikte het agentschap in 2017 over de toezegging van slechts 43,4 procent van de voor het Syrische noodprogramma benodigde fondsen (411 miljoen dollar, of 333,5 miljoen euro).

Hoelang nog?

UNRWA bevindt zich structureel in een allesbehalve gemakkelijke positie. Het moet neutraal zijn ten opzichte van alle betrokken partijen en landen, en tegelijk de rechten van de Palestijnse vluchtelingen verdedigen en tegemoetkomen aan hun grootste noden. Daardoor loopt het agentschap gevaar uiteindelijk voor niemand goed te kunnen doen. Het is te betreuren dat het agentschap na 70 jaar nog altijd moet blijven voortbestaan, terwijl het in 1949 bedoeld werd als een tijdelijke noodvoorziening.

Geraadpleegde bronnen

- David Horowitz, The trouble with UNRWA, The Times of Israel, 31 juli 2014
<https://www.timesofisrael.com/the-trouble-with-unrwa>
- I24 NEWS <https://www.i24news.tv/>
- Jerusalem Post <http://www.jpost.com/>
- UNRWA <https://www.unrwa.org/>
- UNRWA Europese Unie <http://www.unbrussels.org/>

Israëliisch premier Benjamin Netanyahu ontvangt president Trump op de luchthaven Ben Gurion, 22 mei 2017. Foto: Amos Ben Gershom/GPO Israel Ministry of Foreign Affairs

Frans Daems is germanist en emeritus-hoogleraar aan de Universiteit van Antwerpen, waar hij zich jarenlang bezighield met Nederlandse taalkunde en taaldidactiek. Hij maakt deel uit van de kerngroep Israël-Palestina van Pax Christi Vlaanderen.

JERUZALEM: DE STAD WAAR DE VREDE VER WEG IS

Pieter Dronkers

Op 6 december 2017 zat ik met Tala, een Palestijnse vriendin, in een café in Jeruzalem. Thuis zat haar man aan de tv gekluisterd voor een langverwachte toespraak van de Amerikaanse president Donald Trump over Jeruzalem. Tala's echtgenoot hield ons via WhatsApp op de hoogte van de speech. Zo hoorden we dat Trump de Amerikaanse ambassade van Tel Aviv naar Jeruzalem zou verplaatsen en dat hij Jeruzalem als hoofdstad van Israël erkende.

Trump brak zo met de internationale lijn – of consensus – dat Jeruzalem pas als Israël's hoofdstad zal worden erkend nadat er definitieve afspraken zouden zijn gemaakt over de oplossing van het Israëlisch-Palestijnse conflict. De toespraak van Trump leidde tot protesten en geweld binnen en buiten de Palestijnse gebieden. En ze waren voor het Palestijnse leiderschap de reden om de Verenigde Staten niet langer te accepteren als bemiddelaar. Of zij niet boos was, vroeg ik Tala. "Mijn man zeker", zei ze. "Maar ik hoop vooral dat er niet een nieuwe intifada komt. Niet weer jaren van mijn leven verspillen aan dit eeuwige conflict. Ja, de Verenigde Staten kiezen hier nu duidelijk het Israëlische kamp, maar het echte probleem is niet waar die ambassade staat. Dat is de voortdurende bezetting en vooral de uitzichtloze situatie in Gaza. Daar ben ik pas boos over."

PAX, de Nederlandse zusterorganisatie van Pax Christi Vlaanderen, werkt al meer dan 20 jaar in Israël en Palestina. Daarbij ligt de focus vooral op Jeruzalem: de stad waar de vrede ver te zoeken is. In 1967 werd Oost-Jeruzalem door Israël bezet. Sindsdien beschouwt Israël Jeruzalem als de ongedeelde hoofdstad, maar in de praktijk wordt er veel minder geïnvesteerd in het oostelijke gedeelte dan in het westelijke. Behalve dan in de nederzettingen die in Oost-Jeruzalem gebouwd worden. Die krijgen goede beveiliging en faciliteiten. Juist die nederzettingen op bezet gebied leiden weer tot grote spanningen en onveiligheid. Een aantal wijken in Oost-Jeruzalem heeft permanente checkposten of heeft maar één goed gecontroleerde toegangsweg. Tot slot zijn de Palestijnen in Oost-Jeruzalem in de afgelopen jaren het contact met de Westelijke Jordaanoever kwijtgeraakt door de bouw van de zogenoemde *veiligheidsmuur* die op sommige plekken dwars door de oostelijke wijken loopt. Oost-Jeruzalem is steeds meer een arme, onveilige en overbevolkte stad aan het worden. En dat terwijl mensen wel hun gemeentelijke belasting betalen aan de overheid, die zij als de bezettende macht zien. Als ze niet aan die betalingsverplichting voldoen, raken ze hun verblijfsvergunning kwijt en moeten ze uit Jeruzalem vertrekken.

Palestijnen reageren heel verschillend op deze situatie. Sommigen, zoals Tala, doen dat vooral met een pragmatische vorm van gelatenheid. Ze willen door met hun leven en verlangen vooral vrijheid. Anderen zijn woedend en uiten dat soms met geweld. Sinds de aankondiging van Trump is het aantal aanvallen en aanslagen vooral buiten Jeruzalem

Spelende jongens in de oude stad. Foto: Copyright Maaike Hoffer

fors toegenomen. Tot slot, zijn er groepen die proberen om inwoners bij elkaar te brengen om samen de problemen in kaart te brengen en naar mogelijkheden te zoeken om via politieke druk veranderingen af te dwingen. Al jaren steunt PAX een aantal Palestijnse organisaties in Oost-Jeruzalem, die samen met de inwoners steeds weer nieuwe wegen zoeken om verandering te bewerkstelligen. Daarbij wordt het gesprek gezocht met internationale vertegenwoordigers en waar mogelijk ook met Israëlische mensenrechtenorganisaties. Het geloof in deze vorm van organiseren is gegroeid na de zomer van 2017. Toen kregen Palestijnen in Oost-Jeruzalem na massale en grotendeels geweldloze protesten het voor elkaar om Israëlische veiligheidsmaatregelen rondom de Tempelberg/Haram al Sharif van tafel te vegen. De les van die zomerse demonstraties was, dat als je goed organiseert er wel degelijk wat te bereiken valt. Goed organiseren blijft tegelijkertijd lastig door Israëlische maatregelen en door de spanningen tussen de Palestijnen.

Palestijnse zelforganisatie is echter niet voldoende om een stap verder te komen in het conflict. Internationale druk is van heel groot belang. Het probleem is niet dat internationale vertegenwoordigers niet zouden weten wat er speelt. Het belangrijkste is het bewerkstelligen van de politieke wil in de EU-landen, om alle partijen actief en dwingend aan te spreken op hun beleid. Daarom nodigt PAX haar Palestijnse en Israëlische partners regelmatig uit om in Nederland met politici en maatschappelijke partners te spreken. De situatie in Jeruzalem is daarbij een van de thema's. Maar ook de humanitaire nood en explosieve situatie in de Gazastrook staan erg hoog op de agenda. Net als het belang van de naleving van VN-resolutie 2334, waarin staat dat overheden in hun beleid onderscheid moeten maken tussen Israël en de bezette gebieden. Dat betekent dat samenwerkingsovereenkomsten

die met Israël worden afgesloten, niet ook gebruikt worden voor Israëlische bedrijven, instellingen en nederzettingen in de bezette gebieden.

Tot slot, druk van buiten is niet genoeg. Verandering van binnenuit is misschien nog wel het meest essentieel. Veel Israëlische organisaties zetten zich in voor meer wederzijds begrip en creëren van draagvlak voor een andere Israëlische politiek. Een goed voorbeeld is Sadaka-Reut, dat heel belangrijk werk doet. Daarnaast zijn er Israëlische en Palestijnse mensenrechtenorganisaties die steeds weer rapporteren over mensenrechtenschendingen. Deze kritische organisaties liggen meer en meer onder vuur. Zowel van de Israëlische als van de Palestijnse overheid. De ruimte voor kritiek neemt af. Voor mensenrechtenorganisaties en voor hen die hun werk steunen, waaronder PAX, is het van groot belang om aandacht te blijven vragen voor mensenrechtenschendingen en voor een veel sterkere Europese druk op alle partijen om aan een vreedzame oplossing te werken.

Pieter Dronkers is programmaleider Israël/Palestina bij PAX. Hij werkte drie jaar in Nes Ammim, een oecumenisch-christelijk vrijwilligersdorp in Israël, en reist geregeld naar de regio.

Sadaka-Reut ('vriendschap' in het Arabisch en het Hebreeuws) is een binationale, Palestijns-Joodse organisatie uit Tel Aviv. Zij werd in 1983 in het leven geroepen door universiteitsstudenten die een betere en gedeelde toekomst willen voor Joden en Palestijnen. Zij geeft Joodse en Palestijnse jongeren in Israël tools in handen om aan sociale en politieke verandering te werken. De organisatie ontwikkelt programma's voor empowerment en creëert dialoog om de fundamenten van onrecht, veroorzaakt door het Israëlisch-Palestijns conflict, bloot te leggen en op een geweldloze manier tegen te gaan. Zij willen zo een nieuwe generatie jonge activisten vormen, die zich inzet voor een maatschappij gebaseerd op gelijkheid, solidariteit en gerechtigheid. U Move 4 Peace, de artistiek-activistische werking van Pax Christi Vlaanderen, werkt al zo'n 15 jaar samen met Sadaka-Reut, via internationale uitwisselingen en trainingen. Tijdens zo'n internationale training gaan we dieper in op methodes die de organisaties in hun werk kunnen toepassen, zoals Theatre of the Oppressed. Eind 2017 kwamen UM4P, Sadaka-Reut en het Nederlandse PLEK nog samen in Ede (NI) voor een training in Playback-theater.

Amerika, de VN en status van Jeruzalem

Met zijn beslissing om de Amerikaanse ambassade naar Jeruzalem te verhuizen, brak president Trump met de internationale consensus (vervat in verschillende VN-resoluties) dat de status van Jeruzalem alleen kan vastgelegd worden na onderhandelingen over een vredesakkoord tussen Israëli's en Palestijnen.

De VN-Veiligheidsraad ging in spoedzitting na de beslissing van president Trump, maar botste daar op het veto van de VS. Op 21 december 2017 vaardigde de Algemene Vergadering van de VN dan een nieuwe resolutie¹ uit over de status van Jeruzalem. De VN-resolutie van 21 december stelde onder meer dat "alle beslissingen en acties die het karakter, de status of de demografische samenstelling van de Heilige Stad van Jeruzalem willen wijzigen, geen rechtsgevolg hebben, nietig zijn – 'null and void' – en moeten worden ingetrokken in overeenstemming met relevante resoluties van de [VN-]Veiligheidsraad". De resolutie pleit voorts om alle ontwikkelingen die een negatieve invloed hebben en een tweestatenoplossing in het gedrang brengen, terug te draaien en meer vaart te zetten achter diepgaande inspanningen voor een duurzame en rechtvaardige vrede, op basis van relevante VN-resoluties.

128 landen keurden de resolutie van 21 december 2017 goed (w.o. België en de grote Europese bondgenoten), 35 landen

¹ http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/ES-10/19

(w.o. Australië en Canada) onthielden zich, 8 landen steunden de VS en stemden dus tegen de resolutie (Guatemala, Honduras, Israël, de Marshall Eilanden, Micronesië, Nauru, Palau en Togo).

Nikki Haley, VS-ambassadeur bij de VN, reageerde gebelgd op de uitkomst van de VN-stemming. Zij stelde dat president Trump de wil van het Amerikaanse volk uitvoerde, zoals vastgelegd in de wet van 1995 en herhaaldelijk bevestigd. "Die beslissing zegt niet meer of niet minder dan dat wij de ambassade gaan verhuizen", zei de ambassadeur. "Het gaat hier niet over de status of de grenzen van Jeruzalem, het brengt de vredesinspanningen niet in gevaar". Zij hekelde het feit dat haar land, dat de grootste bijdragen levert aan de VN en zijn agentschappen, in de VN wordt gevisieerd en het gevraagd wordt "te betalen voor het privilege om misprezen te worden". Haley: "Als wij die genereuze bijdragen aan de VN doen, mogen wij ook erkenning en respect vragen voor onze goodwill." "De Verenigde Staten zullen deze dag herinneren dat wij in de VN werden aangevallen om ons recht als soevereine staat uit te oefenen. Wij zullen hieraan denken als we nog eens worden gevraagd om de grootste bijdrage ter wereld te leveren voor de VN. En wij zullen eraan denken als landen ons vragen – zoals ze zo vaak doen – om in hun voordeel nog meer te betalen en onze invloed te doen gelden. Amerika zal zijn ambassade in Jeruzalem zetten; dat wil het Amerikaanse volk en dat is de juiste beslissing. Geen stem in de VN zal daar verandering in brengen. Waar deze stemming wel verandering in zal brengen is in hoe Amerikanen naar de VN kijken, en naar de landen in de VN die ons misprijzen. En deze stemming zal onthouden worden."

DE NAKBA DUURT VOORT

Rania Giacaman Murra

Een jaar geleden bezocht ik met mijn vriendin Khan Al Ahmar. Het dorp ligt ten oosten van Jeruzalem en heeft zo'n 1400 inwoners, verspreid over twaalf gemeenschappen. De Jerusalem-Jericho Road doorkruist het dorp, ten oosten van de Ma'ale Adumim-nederzetting. De inwoners van deze gemeenschappen hebben nauwelijks bronnen van inkomsten. Er is een gebrek aan gezondheidszorg, onderwijs en sociale voorzieningen, een basisinfrastructuur is onbestaande. Een paar jaar geleden bouwden zij voor hun kinderen een school in de nabijgelegen woestijn. De aannemers moesten zich schikken naar de voorschriften van de Israëlische autoriteiten. De school lag immers in zone C, onder direct Israëlisch militair toezicht. Fundamenten waren dus uit den boze.

De aannemers grepen dan maar naar creatieve oplossingen: om de school stabiel te maken, gebruikten zij gerecycleerde autobanden, gevuld met zand. De banden – solide en hittebestendig – werden bepleisterd met kalk en klei. Een sandwichpanelen dak op houten steunbalken leverde beschutting tegen de zon en hoge ramen zorgden voor een goede verluchting. De 'school van de banden' was een feit. Er was plaats voor 80 meisjes en jongens tot 16 jaar. Oudere leerlingen moesten uitwijken naar een school buiten het dorp.

De school bood plaats aan leerlingen uit de twaalf gemeenschappen, maar daarmee waren alle hindernissen niet uit de weg. Om de school te bereiken moesten veel kinderen een autostrade dwarsen, zonder veilige oversteekplaats. Israël stond niet toe om een brug of veilige overweg te bouwen; een inperking van bewegingsvrijheid die kennelijk tot doel had mensen onder druk te zetten om hun land te verlaten. Naar verluidt kwamen al vijf leerlingen om toen zij de weg overstaken.

We verlieten het dorp met een zwaar gemoed, maar vastbesloten om terug te keren naar deze mensen waar niemand om geeft. Wij zochten een taxi om via een zijweg – de *Valley of Fire* – terug naar Bethlehem te gaan. Tevergeefs. Mijn vriendin stelde dan maar voor om de bus naar Jeruzalem te nemen, om tijd en energie te sparen. Eenmaal op de bus raakten we na een tijdje aan de praat met een medepassagier. Hij hoorde dat mijn vriendin een buitenlandse was, en legde aan haar zijn ziel bloot. Hij vertelde haar over zijn problemen als Palestijns inwoner van Jeruzalem. Ik probeerde hem wat af te remmen, omdat mijn vriendin al zwaar onder de indruk was van de verhalen die zij in Khan Al Ahmar te horen had gekregen. Maar veel haalde dat niet uit: de man stak zijn frustraties niet onder stoelen of banken.

Aangekomen bij een checkpoint, vroeg ik de man naast mij wat er zou gebeuren. "Maak je geen zorgen", zei hij, "ze checken gewoon ons identiteitsbewijs". Ik vertelde hem dat ik uit Bethlehem kwam (op de bezette Westoever). Zijn gezicht vertrok, en hij zei dat zij mij wellicht van de bus zouden plukken, en terug naar Bethlehem zouden sturen. Mijn reisvergunning naar aanleiding van Kerstmis zou volgens hem weinig uithalen:

Palestijnse verhalen op de muur in Bethlehem, een 'soemoed' initiatief van Arab Educational Institute

de bus was alleen toegankelijk voor Israël's, inwoners van Jeruzalem met een identiteitskaart en buitenlanders. Het zweet brak mij uit. Ik wist niet precies waar ik was en hoe ik naar Bethlehem zou geraken. Ik wist niet eens hoe ik de weg moest oversteken, op deze gevaarlijke plek vol militairen en metalen hekken. Ik vroeg mijn buurman om mijn situatie aan de soldaat uit te leggen, want ik spreek zelf geen Hebreeuws. Ik trilde van de zenuwen toen de soldaat de bus opstapte en de passen begon te controleren. Ik hoopte op een mirakel. De man naast mij legde alles uit aan de soldaat, zij noteerde een en ander en stapte weer uit. De controle duurde maar een paar minuten, maar voor mij leek het wel een eeuwigheid.

We reden verder, en mijn buurman drukte mij op het hart om dit niet meer te doen. Ik was kwaad en verdrietig. Ik vertelde hem hoe ik mij voelde: als iemand die niet in dit land thuishoort, als een vluchteling in mijn eigen land. Ik had het gevoel dat de Israël's ons Palestijnen tegen elkaar uitspelen. Mijn buurman voerde mij zijn eigen ellende aan: hoe hij als inwoner van Jeruzalem beschouwd werd als tweederangsburger zonder gelijke rechten, en hoe hij overal op restricties botste.

Deze en gelijkaardige voorvallen tonen aan dat Israël's ons blijkbaar dag in dag uit in een Nakba of 'catastrofe' willen dwingen. Wij moeten kennelijk of emigreren of in een grote 'gevangenis' leven, zonder hoop. Onze *soemoed* – standvastigheid en weerbaarheid – verliezen. En zo is de Nakba een dagelijkse catastrofe geworden. Niet iets van lang geleden – 1948 – maar van nu en morgen, tot er een einde komt aan de bezetting.

Terug thuis vertelde ik wat er was gebeurd. Mijn kinderen reageerden verdrietig, bang. "Mama... wat als je toch van die bus had gemoeten en een van die soldaten je dood had geschoten.... Wat zouden we doen zonder jou. Alsjeblief. Ga nooit meer naar Jeruzalem, mama. Wij willen je niet kwijt. Wij willen niet dat je gevaar loopt als je gaat werken..."

Rania Giacaman Murra is directeur van Arab Educational Institute in Bethlehem, een lidorganisatie van Pax Christi International. Zij is lid van het internationaal bestuur van Pax Christi International.

“OVERAL ZIJN ER MENSEN DIE HET BESTE VOOR ELKAAR WENSEN ”

Gesprek met Majd Khalifeh

In 2012 werd Majd Khalifeh de eerste Jongerenambassadeur voor de Vrede van Pax Christi Vlaanderen. Hij was toen een zevental jaar in België. Staatloos, omdat hij (in Dubai) geboren werd als Palestijnse vluchteling. Officieel had hij dus “geen roots, en geen vaderland”. Voor het programma *Vranckx* maakte hij de documentaire *Stateless*, waarin hij het heeft over dat statuut van ‘staatloze’ en over de Palestijnse vluchtelingenkwestie, en waarin hij ook op zoek gaat naar familie in historisch Palestina, nu Israël.

Ondertussen werkt Majd Khalifeh als journalist bij de VRT, is hij Belg en heeft hij nog een boek en een paar documentaires achter zijn naam.

Annemarie Gielen sprak met Majd Khalifeh naar aanleiding van de Nakba-herdenking. Zijn grootouders waren in 1948 samen met honderdduizenden andere Palestijnen hun land ontvlucht toen de oorlog uitbrak. Het mandaat van de Britten over Palestina liep af, en de onafhankelijke staat Israël werd uitgeroepen. Khalifeh was net een week terug uit Israël, waar zijn nieuwe film *What Happened in the Tent* in de selectie zat op het Independent Film Festival van Haifa. Daarmee was de cirkel zo goed als rond...

Waar woonden je grootouders voor de Nakba?

Majd Khalifeh: Mijn oma en opa van vaderskant woonden in het dorpje Hosha, niet ver van Haifa, in het noorden van Israël. Dit dorpje werd volledig verwoest. Ik ben gaan kijken op de plaats waar Hosha lag en zag alleen nog wat ruïnes. Samen met mijn oudste nog levende familielid, een neef van mijn grootvader, ben ik op de plek geweest waar zij samen speelden. Hij toonde me ook waar het huis van opa heeft gestaan. De neef is gebleven; hij heeft een Israëlisch paspoort, net als vele Arabische of Palestijnse Israëli's. Mijn grootouders vluchtten naar Syrië en kwamen uiteindelijk in Damascus terecht, in het kamp van Yarmouk. Daarna kochten ze een huis in Damascus, waar ze de rest van hun leven zouden verblijven.

Van moederszijde woonden mijn grootouders in Haifa. Zij zijn gevlucht toen de stad viel na aanvallen van een Joodse militie, Hagana¹. Deze militie was al actief voor de onafhankelijkheidsverklaring en pleegde aanslagen tegen Palestijnse en Britse doelwitten. Dit was in 1948. Mijn grootouders vluchtten eerst met de boot naar Libanon en daarna naar Syrië, naar Damascus. Daar woonden ze eerst in een vluchtelingenkamp. Later vestigden ze zich in de stad. Zij zijn allebei enkele jaren geleden overleden.

Toen de oorlog uitbrak in Syrië in maart 2011, vluchtten de meeste van mijn familieleden weg uit Syrië. Zij zitten nu overal

¹ Zionistisch-Joodse paramilitaire organisatie, opgericht gedurende het Britse mandaat over Palestina (1920 - 1948), met als doel het gewapenderhand verdedigen van de Joodse gemeenschap in Palestina.

Majd Khalifeh in Haifa, maart 2018

verspreid: in Duitsland, Zweden, Frankrijk, Canada en Australië. Van mijn grootouders is enkel mijn oma van vaderskant nog in leven. Ze woont nu bij haar dochter in Jordanië.

Wat is er geworden van de eigendommen van je grootouders?

De ouders van mijn vader hadden een huis en heel veel grond. Die grond wordt in Israël de ‘*property of the absent*’ genoemd. Het huis is verwoest. In principe is de grond nog steeds eigendom van de familie. Aan moederskant is er jammer genoeg heel wat geconfisqueerd. Vraag is of dit ooit nog te recupereren valt. Wij hebben kopieën van de eigendomsbewijzen, nog uitgereikt door de Britse overheid, die Palestina tot 14 mei 1948 als mandaatgebied bezat. Op de documenten staat het wapenschild van de Government of Palestine. Mijn opa had een Brits paspoort, uitgegeven in 1944. Hij heeft dus ook een Certificate of Registration en een Discharge of Mortgage voor zijn huis in Haifa, dat te zien is in de film *Stateless*. De bioscoop uit de film, waar mijn grootouders elkaar hebben leren kennen, is geen eigendom van mijn opa. Die cinema staat in Akka, een stadje aan de kust waar mijn oma werd geboren.

De wijk in Haifa waar mijn opa een huis had, was een gegeerde wijk. Niet ver van de bekende wijk Wadi Salib, wat in het Arabisch ‘de vallei van het kruis’ betekent. Ik weet niet hoe het komt dat de huizen in deze wijk nog overeind staan, leeg. Daar zal ik me misschien in de toekomst in gaan verdiepen. Feit is dat er in Haifa nog heel veel Arabieren wonen. Ik kan zelfs vaak niet zien wie wie is: een Palestijnse Arabier of een Arabische Jood. Veel Joden zijn immers van Arabische afkomst. Een realiteit die vandaag wordt weggemoffeld, omdat zij niet past in het verhaal zoals de Israëlische regering en extreem religieuze groepen het brengen: nl. dat het Joodse volk een apart volk is met een exclusieve goddelijke status. Maar als je aankomt in Ben Gurion-luchthaven, word je begroet door een Israëlische

soldaat van Russische afkomst, daarna zie je een Israëlische soldaat van Ethiopische afkomst om nog later gecontroleerd te worden door een Amerikaanse Jood. Die diversiteit past niet in het 'eenheidsdiscours'. Om nog maar te zwijgen van sommige Arabische Israëli's die ook hun dienstplicht vervullen en dus vandaag mee schieten op andere Arabieren, zoals in Gaza. Het gaat om Arabieren van de druzengemeenschap, of moslims van de bedoeïenenminderheid in Israël. Zij vechten zij aan zij met de Joodse Israëli's. Hoe valt dat te rijmen? Moslims in Israël hebben echter ook niet altijd een keuze, want zonder militaire dienstplicht, geen overheidsjob, geen studietoelage of geen eigendom. Haifa is een mix van culturen en mensen leven er relatief vrij van spanningen. Heel anders dan in Jeruzalem bijvoorbeeld, waar de religieuze plaatsen zorgen voor extra 'scheiding' en 'scherpstelling'.

Heel veel huizen van Palestijnen die werden verdreven of die vluchtten, staan leeg of zijn ondertussen bewoond. Onlangs bezocht ik het lokaal museum van Haifa. Hier wordt de geschiedenis bekeken door een zionistische bril. Nog een anekdote: toen ik het entreekaartje kocht, moest ik mijn pas laten zien. Ik toonde mijn perskaart, waarop ook mijn geboorteplaats staat: Dubai. De vrouw achter de kassa had dat nog nooit meegemaakt. De meeste Arabische landen leven immers al zeventig jaar op voet van oorlog met Israël. Er zijn al decennialang geen diplomatieke contacten tussen de betrokken landen, al is er de laatste tijd een verandering te merken door een opmerkelijke toenadering tussen Saudi-Arabië en Israël.

Hoe zag het leven van Palestijnse vluchtelingen er na 15 mei 1948 uit?

Ongeveer een jaar na de verdrijving van de Palestijnen uit hun huizen richtte de Verenigde Naties UNRWA op, een agentschap voor hulp aan de Palestijnse vluchtelingen in de regio (zie ook p.5). Bijna alle vluchtelingen sloten zich aan bij dit agentschap, of ze nu als IDP's (*internally displaced persons* of 'interne vluchtelingen') in eigen land verbleven, of het land uit vluchtten naar Syrië, Libanon of Jordanië. Wie denkt dat het vanaf dan gemakkelijker werd voor de Palestijnen, heeft het mis. Het grootste obstakel was de weigering van al die (Arabische) landen om Palestijnen de kans te geven om in te burgeren. In Libanon bijvoorbeeld kregen Palestijnen geen recht op werk, geen recht om naar de staatscholen te gaan, en we kregen ook geen zicht op het verkrijgen van de nationaliteit van het gastland. Voor wie de situatie in België met asielprocedures en integratieprocessen gewend is, klinkt dat misschien bizar, maar zo ging dat. En zo gaat het nog altijd. Een Palestijn in Libanon krijgt geen toegang tot het gewoon onderwijs, dus moet dat wel via UNRWA. Werk zoeken lukte ook niet op een reguliere manier. Naar een ander land gaan: quasi onmogelijk.

Het doorbreken van de status quo rond Jeruzalem eind 2017 door Donald Trump heeft de al heikele situatie alvast geen goed gedaan...

Het is uitkijken naar wat de ploeg van president Trump nog in petto heeft. Hij vertelde in november 2017 dat de VS de financiering aan UNRWA zou stopzetten, omdat het een

bodemloze put is. Trump neemt zich voor om voor eens en voor altijd het Palestijns probleem op te lossen: de 'deal of the century', waarbij naast Israël ook Saudi-Arabië een cruciale rol moet spelen. Dat is een eigenaardige wending, want beide landen waren tot voor kort elkaars vijanden. Mijn opa zou zich nooit kunnen ingebeeld hebben dat deze twee landen aan de onderhandelingstafel zouden gaan zitten.

Ik denk dat vandaag veel Palestijnse vluchtelingen zouden kiezen voor de nationaliteit van het land waar ze zijn opgegroeid: Libanon, Jordanië, wellicht zelfs Syrië, al ligt dat nu uiteraard moeilijk met de huidige oorlog. Om te reizen moeten Palestijnen altijd een visum aanvragen, en dat krijgen ze zelden. Palestijnen die gevlucht zijn en de generaties na hen zijn nog altijd staatloos.

Yarmouk, de wijk in Damascus waar Palestijnen samen zaten in het grootste vluchtelingenkamp in Syrië, was ook een van de meest ontwikkelde wijken. Tijdens de oorlog is ze bijna volledig verwoest. Nu zien we het ontstaan van enorme vluchtelingenkampen van Syrische vluchtelingen, zoals het grootste kamp in Jordanië: 80.000 mensen woonden eerst in tenten, nu in caravans en wellicht zullen gauw de eerste huizen komen. Het vluchtelingenkamp heeft nu al winkels, scholen en ziekenhuizen. De VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR, het Rode Kruis, de Rode Halve Maan en andere humanitaire organisaties zijn hier actief.

De vluchtelingencrisis is het probleem van zowel Israël als de Arabische landen. De huidige top in Amerika is erg pro-Israëli, zowel de topadviseur van Trump als de Amerikaanse ambassadeur in Israël; die laatste is zelf kolonist. De VS willen nu stoppen met het financieren van UNRWA, dat een heel negatieve bijklank heeft in Israël: dat is een erg radicale stap. Maar wat staat er tegenover? Zal het de regering-Trump lukken om iets aan te bieden wat de betrokken partijen niet kunnen afslaan? Hoe zal die 'deal of the century' eruit zien? In feite is de vluchtelingenkwestie de belangrijkste vraag die maar niet opgelost raakte. VN-resolutie 194 van 1948 (en latere resoluties) legden het recht op terugkeer voor de vluchtelingen vast. Maar hoe moeten ze dat aanpakken? Het lijkt voor verschillende partijen onmogelijk om dat na zeventig jaar te kunnen regelen. Israël ziet een terugkeer alleszins niet zitten; het wordt afwachten wat Saudi-Arabië voorstelt in overleg met de Palestijnse autoriteit. De vijandigheid tegenover Iran is wat Israël en Saudi-Arabië verbindt. De internationale gemeenschap staat nog altijd achter de tweestatenoplossing: de EU investeert daarom in veel projecten, ook België doet dat. Een onafhankelijke Palestijnse staat is door heel veel landen erkend, of deze staat in het Trump-voorstel zal verschijnen is nog af te wachten.

Hoe kun je zelf bijdragen aan de oplossing voor een probleem dat al 70 jaar aansleept?

In de eerste plaats wil ik luisteren naar mensen: wat zijn hun noden en wensen? De oplossingen die worden bedisseld moeten in elk geval over de bevolking gaan, over mensen. Dus geen belemmering van bewegingsvrijheid meer,

maar volwaardig burgerschap: vrijheid van school- en studiekeuze, job-opportunities, enz. Nu weegt vooral de vrijheidsbeperking erg zwaar.

Veiligheid van Israël is veiligheid van alle burgers. Uiteindelijk is dat een kwestie van het overheidsbeleid. Dan lijkt mij dat de bezetting moet eindigen. In Arabische media hoor ik nu ineens spreken over de veiligheid van Israëlische burgers, bijvoorbeeld in verband met de raketten die vanuit Gaza worden afgevuurd. Dat is ongezien.

Om terug te komen op het thema van de Nakba. Het zou goed zijn als er in het Israëlische onderwijs iets over geleerd zou worden. Zelfs het woord 'Nakba' kennen ze niet. Israël neemt daarin zijn verantwoordelijkheid niet op. Net zoals ze hun militaire aanwezigheid op de Westelijke Jordaanoever geen bezetting noemen. De bezetting wordt vaak ontkend.

Daarom vind ik het ook erg belangrijk om met zoveel mogelijk mensen te praten. Ik wil zoveel mogelijk meningen horen, verhalen, argumenten. Ik heb het voordeel dat ik een Belgisch paspoort heb: ik heb daardoor toegang tot mensen waar Joodse of Arabische journalisten geen contact mee zouden kunnen leggen. Op die manier kan ik zoveel mogelijk aspecten proberen te belichten, die anders bij het publiek onbekend zouden

blijven. Hoe mensen al die gebeurtenissen beleven, blijft vaak ongekend. Ik wil dat toelichten. Ik kan min of meer vrij reizen in de regio, niet zoals Joodse of Arabische journalisten. Ik wil mensen ontdekken. En de verschillende generaties hebben ook een andere kijk op wat gebeurde of wat er nu gebeurt. Zoals bij de Nakba. De eerste generatie beleefde die natuurlijk helemaal anders dan de tweede of de derde, waartoe ik zelf behoor.

En er is hoop: overal zijn mensen die dromen van een harmonieuze samenleving en die het beste voor elkaar wensen.

Naar aanleiding van de publicatie van zijn boek *Herboren – Hier komt een nieuwe Belg* hadden we al een gesprek met Majd Khalifeh (zie Koerierkrant, november 2017). Het boek werd bekroond tot het 'beste boek van 2017' door Liberales, de onafhankelijke denktank binnen de liberale beweging.

What Happened in the Tent, de nieuwe film van Majd Khalifeh en Roel Nollet, brengt een parallelbeeld van twee circusscholen in kwetsbare steden: Ramallah en Molenbeek. De film wordt op 24 april 2018 voorgesteld in De Roma in Borgerhout.

UNRWA – fabels, feiten en cijfers

Op verzoek van de secretaris-generaal van de VN vervroegden (of verhoogden) enkele landen (w.o. Nederland en België) hun bijdrage aan UNRWA, dat – zeker na het inhouden van een belangrijk deel van de Amerikaanse steun – met grote financiële problemen kampt. (zie ook p. 7) Dat leidde her en der tot commotie, onder meer in de Nederlandse Tweede Kamer, waar UNRWA onder vuur kwam te liggen. Jan Gruiters, directeur van PAX Nederland (dat al decennia actief is in Israël en Palestina) pareert de kritiek.

"UNRWA werd, zoals wel vaker, in diskrediet gebracht. UNRWA zou wapens opslaan, kinderen indoctrineren, haat zaaien, antisemitisch zijn en slecht functioneren. Nu is er zeker kritiek op het functioneren van UNRWA mogelijk. Gefundeerde kritiek houdt de organisatie scherp. Maar de rabiate beschuldigingen aan het adres van UNRWA waren enkel bedoeld om de organisatie te beschadigen.

Het opgewonden debat over het vervroegen van de Nederlandse bijdrage aan UNRWA, een bijdrage waarmee de Tweede Kamer zelf al had ingestemd, gaat jammerlijk voorbij aan de kern van de zaak.

UNRWA geeft als onafhankelijke VN-organisatie acute voedselhulp aan 1,7 miljoen en medische zorg aan 3 miljoen Palestijnse vluchtelingen. Daaronder zijn ook vluchtelingen die voor het oorlogsgeweld in Syrië moesten vluchten naar Libanon en Jordanië. Ruim 500.000 kinderen gaan naar UNRWA-scholen, waaronder 50.000 kinderen in Syrië.

Deze Palestijnse vluchtelingen dreigen slachtoffer te worden van een straffkorting door Trump. UNRWA krijgt 65 miljoen minder Amerikaanse steun omdat de Palestijnse Autoriteit protesteerde tegen de erkenning van Jeruzalem als hoofdstad van Israël. Het is cynisch, maar Palestijnse vluchtelingen, waar geen overheid naar omkijkt, betalen de rekening voor een conflict tussen overheden.

De straffkorting op UNRWA bedreigt echter veel meer dan humanitaire hulp. Daar wees ook EU-buitenlandcoördinator Federica Mogherini op. De steun van UNRWA is politiek cruciaal voor de verwezenlijking van een twee-statenoplossing waar een rechtvaardige en realistische oplossing voor Palestijnse vluchtelingen onderdeel van moet zijn. De steun van UNRWA is van kritisch belang voor de regionale veiligheid en stabiliteit. Niet alleen in Gaza maar ook in Jordanië en Libanon, landen die dreigen te bezwijken onder de regionale opvang van vluchtelingen. De steun van UNRWA aan de educatie van Palestijnse jongeren geeft hen hoop en voorkomt dat zij vatbaar worden voor de lokroep van extremistisch geweld. En de steun van UNRWA is essentieel voor het verzoeningsproces tussen de Palestijnse Autoriteit en Hamas in Gaza. Zonder deze verzoening is er geen uitzicht op een levensvatbare Palestijnse Staat en een mogelijke hervatting van het vredesproces.

Intussen roept UNRWA de wereld op haar onmisbare werk voor de rechten en de waardigheid van Palestijnse vluchtelingen te steunen onder het motto [#DignityIsPriceless](#). Het gaat over de waardigheid van mensen. Laten we dat vooral niet vergeten. Ook in komende debatten over UNRWA."

HOE ZIET DE TOEKOMST ERUIT VOOR CHRISTENEN IN HET HEILIGE LAND?

Fr. Paul Lansu

Het aanslepende conflict in Israël en de Palestijnse gebieden leeft niet alleen fel in de Joodse en Palestijnse gemeenschappen. Het heeft ook een impact op het leven van de christenen in de regio, die er vaak al generaties lang wonen. Welke toekomst hebben de christenen in het Heilige Land? Wat zal bepalend zijn voor de komende generatie: angst en wanhoop? Of hoop en uitzicht op een 'normaal' leven?

Het Heilige Land

De term 'Heilig Land' verwijst voor de christenen naar een gebied aan de Middellandse Zee dat vandaag Israël en Palestina is, maar ook naar kleine delen van Egypte, Jordanië, Libanon en Syrië. Het is de regio waar Jezus Christus leefde en onderwees.

Op deze smalle strook land ontstonden de drie monotheïstische godsdiensten, waarvan de joodse godsdienst de oudste is, gevolgd door het christendom en later de islam. In de drie godsdiensten worden dezelfde voorouders, de aartsvaders en -moeders, geëerd: Abraham en Sarah, hun zoon Isaak die trouwde met Rebekka, en hun zoon Jakob, die trouwde met Rachel. Hun graven, in Hebron, zijn een pelgrimsoord voor joden, christenen en moslims.

Deze streek aan de Middellandse Zee vormde een doorgangsgebied tussen oude rijken als het Egyptische Rijk en Mesopotamië. Wetenschappers zeggen dat hier de oudste resten van menselijke stammen zijn terug te vinden.

Het Heilige Land heeft dus een essentiële betekenis voor een significant deel van de wereldbevolking: het is verbonden met de wortels van tradities, culturen en godsdiensten en heeft een impact op het culturele, familiale en spirituele leven van miljoenen mensen.

De christenen in het Heilige Land

Wie zijn nu nog die christenen in het Heilige Land? Zij worden wel eens de 'levende stenen' genoemd, omdat zij de traditie die gestart is bij het leven en werk van Christus in ere houden en verder zetten. Zowel vanuit de verschillende kerkelijke hiërarchische structuren als vanuit de geloofsgemeenschappen ter plaatse wordt zorg gedragen voor de heilige plaatsen, zoals de geboorteplaats van Jezus, de verschillende plaatsen waar Hij verbleef of onderwees, en uiteraard ook de kruisweg, de plaats waar hij stierf en ten hemel opging.

Door de schisma's in de 'moederkerk' is de christelijke gemeenschap in het Heilige Land gefragmenteerd geraakt, en zeer divers. Er is vandaag een groot aantal verschillende tradities, kerken en gemeenschappen, die elk hun vertegenwoordiging hebben in Jeruzalem, de heilige stad.

Exacte cijfers over het aantal nog in Israël en Palestina wonende

christenen zijn er niet, maar schattingen¹ wijzen op zo'n 2 procent van de bevolking in Israël en 1,25 procent in Palestina.

Angst en wanhoop

Het geweld in de regio heeft ook op de kleine christelijke gemeenschap een groeiende impact. Bij de christelijke kerken, religieuze congregaties, organisaties en lokale parochiën die actief zijn in het Heilige Land nemen desillusies hand over hand toe. In het bijzonder bij de christelijke Palestijnen: velen van hen leven tussen angst en hoop.

De inhumane realiteit ter plekke en de dreiging van nog meer geweld wekken onrust en angst. Zeker bij de jonge generaties is er bezorgdheid, gevoed door een gebrek aan perspectief. Frustratie doordat meer en meer 'levende stenen' – lokale christenen – wegtrekken uit het Heilige Land. Verdriet ook omdat religieuze plekken, die ooit inspirerende plekken waren waar geloof gevoed en verdiept kon worden, herleid zijn tot toeristische bezienswaardigheden.

De Bijbelse notie van 'kom en zie' is essentieel voor het begrijpen van de precaire situatie in het Heilige Land. Je kan de heilige plaatsen niet bezoeken zonder de context te zien en de omstandigheden waarin de lokale bevolking leeft, te willen begrijpen. Eens je die realiteit hebt gezien, laat ze je niet meer los.

Blijven of vertrekken?

De aanwezigheid van christenen in het Heilige Land blijft ook vandaag cruciaal. Ze zijn onderdeel van de 'moederkerk'. Het christendom is in het Heilige Land geboren. De algehele trend is dat het aantal christenen alarmerend snel afneemt.² De christelijke aanwezigheid in Israël en Palestina is echter belangrijk wegens haar bijdrage aan de samenleving, in de verstreking van onderwijs, gezondheids- en ondersteuningswerk en in haar evangelische taal van liefde, vergeffenis en verzoening.

De aandacht die de christenen in de media krijgen, gaat hoofdzakelijk over de zorgwekkend hoge mate van emigratie.³ Plaatselijke bewoners hebben geen inspraak in hun eigen toekomst. In het gunstigste geval krijgen zij oplossingen opgelegd. Ze voelen zich opzijgezet, vreemden in hun eigen land. Emigratie naar andere landen, waar christelijke gemeenschappen sterker aanwezig zijn, lijkt dan soms een uitweg. De meeste mensen leven constant met een dilemma: laat ik mijn vaderland achter of blijf ik hier? (Jonge) mensen zien vaak geen andere uitkomst dan te emigreren. Maar je familie en vrienden achterlaten is moeilijk. Diegenen die blijven, doen dat vanuit een sterk geloof en overtuiging. De Palestijnen noemen die vasthoudendheid 'soemoed'. Maar dat geloof wordt fragiel.

Op dit moment lijkt er nauwelijks kans op verbetering in de relatie tussen Israël en Palestina te zijn. Integendeel, polarisatie

1 <http://www.seetheholyland.net/the-holy-lands-christians/#numbers>

2 <https://imeu.org/article/palestinian-christians-in-the-holy-land>

3 <http://www.globalministries.org/news/mee/palestine-update.html>

en verdeeldheid nemen toe. Er worden geen initiatieven genomen om terug te keren naar het vredesproces tussen de twee volkeren. Er is een sterke noodzaak voor een doelbewust en besluitvaardig proces om de twee partijen nader tot elkaar te brengen en om tot een onderhandelde oplossing te komen. Het vredesproces moet over vrijheid voor iedereen gaan.

De status van Jeruzalem

Na president Trumps beslissing op 6 december 2017⁴ om de VS-ambassade naar Jeruzalem te verplaatsen en de stad daarmee als de hoofdstad van Israël te erkennen, reageerde Pax Christi International met een verklaring die naar resolutie 181 van 28 november 1947 verwees. In deze resolutie wordt gesteld dat Jeruzalem de dubbele hoofdstad van zowel Israël (West) en van een Arabische / Palestijnse staat (Oost) moet zijn en dat het de Eeuwige Stad voor de drie monotheïstische religies zal zijn, met vrije toegang voor alle gelovigen tot de religieuze plekken in de Oude Stad.⁵ Pax Christi International heeft herhaaldelijk verklaard dat Jeruzalem een internationale stad – een gemeenschappelijke hoofdstad – moet zijn, het hoofdkwartier van alles wat internationaal is, een stad waar vrede een bron kan zijn waar de hele wereld uit kan putten.⁶

De bijzondere status of status quo van Jeruzalem, een stad die voor christenen, joden en moslims heilig is, houdt in dat alle religieuze plekken open en toegankelijk voor alle gelovigen moeten zijn. Joden zouden bij de Klaagmuur moeten kunnen bidden. Palestijnse christenen wordt routinematig het reizen naar de Verrijzeniskerk in de Oude Stad van Jeruzalem ontzegd, waar de kerk Jezus' kruisiging, teraardebestelling en wederopstanding herdenkt. Ondertussen kunnen Palestijnse moslims in de Westelijke Jordaanoever en de Gazastip niet naar de Al-Aqsa moskee in Jeruzalem reizen. De oude stad, die voor joden, christenen en moslims heilig is, zou een "open stad" moeten zijn. (zie ook p. 9)

Leven onder bezetting

In de Palestijnse gebieden (Oost-Jeruzalem, de Westelijke Jordaanoever en Gaza) leven christenen onder Israëlische militaire bezetting, gedomineerd door een regime van controleposten en andere hindernissen die het dagelijkse leven bemoeilijken. Alle mogelijke wettige maatregelen moeten genomen worden om een einde te maken aan deze situatie en om onafhankelijkheid en vrijheid te bereiken. De aanhoudende bezetting is een belangrijke bron van conflict. Het is structureel geweld, omdat het alle Palestijnen systematisch degradeert, hun bewegingen inperkt, land inneemt, de economie verwoest en basisrechten, waaronder dat op een fatsoenlijk leven, aantast.

Binnen Israël zijn christenen burgers, maar voor velen met een tweederangs status. Dat geldt voor de meeste migranten en Arabische burgers die in Israël leven – moslim, christen en druze. Zij worden gediscrimineerd en gemarginaliseerd; ze hebben de plichten en zouden dus ook gelijke rechten moeten hebben.

Toekomst en opdracht voor christenen in Heilig Land

Hoe zien het heden en de toekomst eruit voor christenen in Israël en Palestina? Monseigneur Michel Sabbah, patriarch emeritus van Jeruzalem en voormalig voorzitter van Pax Christi International, gaf op 19 en 20 januari 2015⁷ aan de Hebreeuwse Universiteit van Jeruzalem een gedetailleerde uiteenzetting over de identiteit van christenen in de regio. Patriarch Sabbah gelooft dat christenen een missie hebben om lief te hebben en een bijdrage leveren aan de algemene menselijke opbouw van een broederschap in de context van verschillende geloven en diverse volkeren.

Eén van de grote verwachtingen van gelovigen van alle kerken en religieuze gemeenschappen is dat hun leiders zich uitspreken voor rechtvaardigheid en zich inzetten voor hun rechten. Het is hun plicht om zich uit te spreken, niet in het minst voor de armen en de zwaksten. Christenen en hun leiders moeten aan de kant van de armen en de onderdrukten staan en van een kritische afstand kijken naar de politieke realiteit, maar dienen tegelijkertijd profetisch te zijn en zich uit te spreken voor het algemeen welzijn van alle burgers in beide landen.

Onderdeel van de samenleving zijn, betekent ook dat christenen zorg dragen voor al diegenen om hen heen die lijden, wat hun nationaliteit of religie ook moge zijn. "Verdeel en heers" is niet hun missie. Ze betuigen solidariteit en moeten mensen bijeenbrengen in plaats van hen te verdelen. Christenen laten zich in met de burgersamenleving om een dialoog op gang te brengen die zich richt op menselijke basiswaarden, zoals rechtvaardigheid, vrede, vergiffenis en verzoening. 'Erbij horen' is gebaseerd op staatsburgerschap in plaats van op religieuze, confessionele of etnische identiteit. Menszijn komt eerst. Daarna komt het religieus of etnisch anders zijn.

Tot slot: christenen en 'alle mensen van goede wil' die in het Heilige Land (willen) blijven, hebben meer internationale steun en solidariteit nodig en moeten geholpen worden een sterke overtuiging, hoop en geloof te creëren om door te kunnen blijven gaan en om vrede met gerechtigheid teweeg te kunnen brengen.

4 <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/state-ment-president-trump-jerusalem/>

5 <http://www.paxchristi.net/news/statement-pax-christi-international-calls-upon-un-security-council-members-strongly-oppose-us#sthash.tlgMOka4.dpbs>

6 https://www.paxchristi.be/sites/default/files/pci_wcc_status-jeruzalem_2012.pdf

7 <https://zenit.org/articles/emeritus-patriarch-of-jerusalem-considers-palestinian-christian-identity-in-mideast/>

Ingangspoort van het Aida vluchtelingenkamp nabij de graftombe van Rachel, juni 2011 (Foto: Karen/Creative Commons)

COLOFON

Auteurs van dit dossier: Frans Daems, Pieter Dronkers, Rania Giacaman Murra, Annemarie Gielen, Majd Khalifeh, Paul Lansu

Eindredactie: Karin Seberechts

Verantwoordelijke uitgever: Annemarie Gielen

Druk & lay-out: Drukkerij Room, Sint-Niklaas

ISBN-nummer: 9789461370730

Wettelijk depotnummer: D/2018/3498/002

Foto's: Creative Commons

Pax Christi Vlaanderen
Italiëlei 98a
2000 Antwerpen
Tel: 03/225 10 00
koerier@paxchristi.be
www.paxchristi.be

Koerier-dossier is een vaste bijlage bij het abonnement op het tijdschrift Koerier van Pax Christi Vlaanderen. Deze formule van abonnement kost 30 euro en omvat zesmaal een Koerier met dossier. Losse nummers van elk dossier zijn afzonderlijk verkrijgbaar tegen 4 euro.